

Hrdinové skuteční a legendární

25. 4. 2019, 19 hodin
Dům kultury města Ostravy

I I I I

janáčkova

I I I I I

filharmonie

OSTRAVA!!!

I I I

ostrava

program:

Ludwig van Beethoven

Koncert pro housle a orchestr D dur op. 61

45´

Allegro, ma non troppo

Larghetto

Rondo. Allegro

/přestávka/

Jean Sibelius

Lemminkäinen suite op. 22*

60´

Lemminkäinen a dívky

Labuť z Tuonely

Lemminkäinen na Tuonele

Lemminkäinenův návrat

účinkuje:

Henning Kraggerud – housle

Janáčkova filharmonie Ostrava

Christoph-Mathias Mueller – dirigent

*nakladatel: Breitkopf & Härtel KG

V dějinách světové hudby představuje **Ludwig van Beethoven** (1770 – 1827) osobnost zdánlivě rozporuplnou, která se tak trochu nehodí do obrazu 18. století. Ve skutečnosti byl ideálním završitelem slohového období klasicismu, který ve svém díle asimiloval kompoziční prostředky nejen své epochy, nýbrž i hudebního baroka a raného romantismu. S jeho velkými předchůdci Josephem Haydnem a Wolfgangem Amadeem Mozartem jej spojuje cílevědomá umělecká tvorba, nekompromisní názory, svérázný smysl pro humor a extrémní pracovitost. Nově se u Beethovena objevuje silná autokritičnost, filozofická dimenze a vyhraněné politické smýšlení. Komponoval všechny formy, druhy a žánry hudby 18. století, ale nejlepších výsledků dosáhl v symfonické, komorní a koncertantní tvorbě.

Beethoven se narodil v Bonnu, pokřtěn byl 17. prosince a hudební talent se u něj objevil velice záhy. První veřejné vystoupení je u něj doloženo na jaře roku 1778. Otec Johann ho dokonce vydával za mladšího, patrně z důvodu snahy vytěžit ze „zázračného“ dítěte větší výnos. První systematické hudební vzdělání mu poskytl varhaník Christian Gottlob Neefe. V roce 1787 Beethoven podnikl studijní cestu k Mozartovi do Vídně, kde se po pěti letech usadil trvale a pokračoval ve studiích u Josepha Haydna, Antonia Salieriho, Johanna Georga Albrechtsbergra a dalších významných hudebníků. Jako pianista se oficiálně představil v roce 1795, o rok později se u něj začala projevovat hluchota, která byla podle názoru lékařů důsledkem prodělaných chorob a vedla k úplné ztrátě sluchu. Beethoven pobýval často ve šlechtických kruzích, životy mu

zajišťovala koncertní činnost a také výuka šlechtických žáků. S postupující ztrátou sluchu se skladatel uzavřel do sebe, obklopil se několika přáteli a s okolím komunikoval písemně prostřednictvím tzv. konverzačních sešitů. Nikdy se neoženil, protože měl ve zvyku zamilovávat se do žen, které pro něj byly nedosažitelné (většinou měly jiné společenské postavení, nebo byly vdané). Dochovaná korespondence však svědčí o velmi bouřlivém a intenzivním citovém životě. Něco jej hnalo z místa na místo, střídal často byty ve Vídni a okolí a nikdy se trvale neusadil. Beethoven pobýval i v Čechách (Teplice, Františkovy Lázně, Praha) a ve Slezsku (Hradec u Opavy), o jeho pražských vystoupeních referoval významný český skladatel V. J. Tomášek, který nazval Beethovena „kometou, která naznačuje odvážné cesty, aniž se podřizuje nějakým pravidlům a jejíž objevení zavdává podnět k všelijakým pověrám.“ Zemřel 26. března roku 1827 ve věku sedmapadesáti let.

Beethoven je tvůrcem rozsáhlého díla, které čítá 9 symfonií, 8 koncertních předeher, 36 tanců, 5 klavírních koncertů, 1 houslový koncert, Trojkonzert pro klavír, housle, violoncello a orchestr. V komorní tvorbě zanechal 32 klavírních sonát, 17 trií, 16 smyčcových kvartetů, 10 sonát pro housle, 5 sonát pro violoncello a řadu dalších skladeb. Vrcholnými vokálně-instrumentálními kompozicemi jsou Missa solemnis, oratorium Kristus na hoře Olivetské, Mše C dur, v dramatické tvorbě je známá opera Fidelio, jejíž definitivní tvar vznikl velmi bolestně.

Houslový koncert D dur op. 61 Beethoven napsal pro svého kolegu, houslistu Franze Clementa, s nímž už dříve konzultoval zá-

ležitosti opery Fidelio. Nejedná se o první skladbu pro sólové housle a orchestr, zachoval se fragment houslového koncertu C dur a několik Romancí, které ukazují francouzský vliv. Franz Clement Beethovenův koncert také v premiéře uvedl 23. prosince 1806 ve Vídni, avšak bez většího úspěchu. Dílo bylo téměř zapomenuto, než jej v roce 1844 „dostal na světlo“ maďarský houslista Joseph Joachim. Ten jej uvedl ve svých 13 letech v rámci své londýnské premiéry pod taktovkou samotného Felixe Mendelssohna a od té doby už Beethovenův koncert pódia neopustil. Dodnes je jedním z nejslavnějších děl houslové literatury a výzvou všech špičkových hráčů (vedle koncertů F. Mendelssohna, P. I. Čajkovského a A. Dvořáka).

Allegro ma non troppo první věty zahajují čtyři údery do tympánů. S pátým se přidávají s měkkým tématem klarinety, hoboje a fagoty. Dramatické stupňování dynamiky už probíhá v režii celého orchestru. Druhé lyrické téma přebírají smyčce, teprve poté (cca v třetí minutě) nastoupí sólové housle v sladké kantiléně vstupního tématu i četných ornamentálních ozdobách melodie, pasážích a stupnicových bězích. Larghetto druhé věty přináší meditativní, téma, které dýchá klidem, pokorou a reflexivní lyrikou. Neobyčejně zpěvná melodie je nesena ve vysokých polohách nástroje. Závěrečné Rondo přináší hned na počátku v sólových houslích agilní téma, které má v sobě neobyčejnou eleganci a vitalitu. Je to grandiózní myšlenkové završení, které ukazuje, že Beethoven vnímal formu ronda nikoli jako striktně dané schéma, nýbrž jako pohyblivý tvar, který podléhá jediné skladatelově představě a fantazii.

Jean Sibelius (1865 – 1957) má ve finské hudbě podobnou roli a význam jako Bedřich Smetana a Antonín Dvořák. Je ryzím zosobněním finské národní kultury o to pozoruhodnějším, že na rozdíl od hudební tradice, která byla v Čechách letitá, Sibelius začínal takřka na zelené půdě. V jeho době bylo Finsko provincií, která sotva dýchala pod kulturní a jazykovou nadvládou Švédska a politickým vlivem Ruska. Sibelius se už od mládí zajímal o vlastní kulturní identitu a fascinoval jej zejména finský epos Kalevala. Tento poklad prastaré finské mytologie se mu stal jakýmsi osobním zdrojem a inspirací mnoha jeho děl. Mytologické postavy z Kalevaly vzrušovaly a podněcovaly jeho hudební fantazii. Na klavír se Sibelius naučil hrát už v dětském věku, ale později mu učarovaly housle. Hudební vzdělání získal v Helsinkách, Berlíně a ve Vídni. Po návratu do Finska vyučoval hudbě na konzervatoři a intenzivně komponoval. Vyrovnal se s vlivem Wagnera (nikdy však nesklouzl ke gargantuovskému zbytnělému orchestru), vracel se s oblibou k Beethovenovi a obdivoval Berlioze, avšak nejbliž měl ke Griegovi, Čajkovskému a Dvořákovi, které přímo zbožňoval. Kvazicitáty z Čajkovského Roméa a Julie se dokonce objevují v Sibeliově První symfonii. V roce 1914 odešel do Spojených států amerických, kde se stal nesmírně populárním. Přesto po roce 1925 ukončil kompoziční aktivitu a zabýval se jen případnými revizemi starších skladeb. Až do konce svého dlouhého života (zemřel 20. září 1957 v Järvenpää) byl Sibelius uctíván jako jeden z největších skladatelů světa. Je po něm pojmenován i jeden z nejkvalitnějších, celosvětově využívaných notačních programů.

Už v roce 1892 Sibelius vytvořil Symfonii pro sóla, sbor a orchestr Kullervo s námětem z Kalevaly. Světovou proslulost mu zajistil Valse triste z hudby k dramatu Arvida Järnefelta, oblíbený je jeho Houslový koncert d moll, symfonická báseň Finlandia op. 26 a 7 skvělých symfonií. Sibelius je rovněž autorem početné komorní hudby a symfonických básní.

Suitu Lemminkäinen (často taky pod názvem Čtyři orchestrální legendy) začal Sibelius komponovat v roce 1890 původně jako národní operu s námětem z Kalevaly. Plán však nikdy neuskutečnil a z původního záměru zbyla jen předehra s názvem Labuť z Tuonely, která je také nejznámější částí cyklu. Všechny čtyři symfonické básně tvoří tematický celek, jednotlivé díly jsou pak koncipovány jako epizody ze života jedné z hlavních postav eposu hrdiny Lemminkäinena. První legenda s názvem Lemminkäinen a dívky vypráví o milostných dobrodružstvích s dívkou Kyllikki (inspirovala také samostatné Tři lyrické kusy pro klavír op. 41) na ostrově Saari. Labuť z Tuonely líčí sugestivní obraz finské krajiny mrtvých. Ve vysokých horách na jezeře mezi skalami pluje smutná a osamocená labuť, symbol touhy, štěstí a dávné minulosti Finska. Pluje ve světle kouzelné severní polární záře. Tato hudební báseň je proslulá díky překrásnému sólu anglického rohu (symbolizujícímu labuť), které téměř celou skladbu prostupuje mysteriózní melodií. Legenda praví, že kdo slyšel zpěv labutě, toho ovládla touha po smrti a musel zemřít. Třetí báseň se jmenuje Lemminkäinen na Tuonele. Hrdinu, kterého mezitím zabije Northland a jeho tělo hodí do řeky, zachrání jeho matka, jejíž láska je silnější než smrt a navrátí syna do života.

Poslední symfonická báseň hudebními prostředky líčí Lemminkäinenův návrat.

Na kolosálním cyklu Sibelius pracoval v letech 1890 – 1896, přičemž druhá a čtvrtá část byly vydány již v roce 1901. Další dvě mohly vyjít až v roce 1954, jelikož je skladatel několikrát přepracovával. Také dnešní pořadí cyklu Sibelius kodifikoval až v roce 1939. Jako celek se suite Lemminkäinen provádí velice zřídka, proto si můžeme být jisti, že se staneme svědky opravdu velmi nevšedního hudebního zážitku.

Milan Bátor

Norský houslista **Henning Kraggerud** je známý svou přirozenou muzikalitou, která mu v kombinaci s virtuozytou a krásou tónu získala úctu a obdiv nejen kolegů ale i posluchačů po celém světě. Jeho všestrannost a přirozenost mu umožňují vystupovat v koncertních sálech jako sólista, komorní hráč nebo pořádat recitály. Je dokonalým improvizátorem a inspirujícím pedagogem, ale také plodným skladatelem, který sám mnoho svých prací uvedl v premiéře.

Je uměleckým ředitelem Arctic Philharmonic Chamber Orchestra. Jeho mimořádný dosah jako umělce je výsledkem jeho všestrannosti a vášně pro hudbu, stejně jako skutečné kvality jeho hry. Jeho pedagogické texty poskytují fascinující pohled na mnohotvárný přístup k hudbě, zatímco jeho komponování, aranžmá a improvizace připomínají ducha mistrů, jakými jsou Josef Suk a Eugène Ysaÿe. V sezóně 2018/19 je rezidenčním umělcem Kristiansand Sympho-

ny Orchestra v Norsku a Poznaňské filharmonie v Polsku. Pro svou výjimečnost je stále znovu a znovu zván k mnoha významným orchestrům světa, např. Toronto Symphony, Baltimore Symphony, Danish National Symphony, Tonkünstler Vienna, BBC Scottish Symphony, Tasmanian Symphony a k orchestram v Macau. Mezi vrcholy této sezóny patří debuty s Deutsche Kammerakademie Neuss am Rhein, Orchestra della Toscana, Royal Danish Opera orchestra a Symphony Kuopio. Vrací se také do Helsingborg Symphony, k symfonickým orchestrům ve Vancouveru a objevil se také s Cameratou Salzburg a Janine Jansen v rámci salcburského Mozartwoche a na turné v Německu.

Je plodným skladatelem a jeho díla jsou prováděna mnoha významnými hudebníky a orchestry po celém světě. Dosud nejrozsáhlejší jeho skladba se jmenuje Equinox: 24 Postludes in All Keys for Violin and String Orchestra, v premiéře ji uvedl a nahrál Arctic Philharmonic Chamber Orchestra s autorem jako sólistou. Dílo je hudebním zpracováním příběhu speciálně napsaného norským spisovatelem Josteinem Gaardrem a bylo označeno za „fascinující kompozici“ (MusicWeb International). V roce 2017 složil Kraggerud houslovo-klavírní verzi Equinoxu, která měla premiéru v Norsku v roce 2018 s klavíristkou Clare Hammond a Josteinem Gaardrem jako vypravěčem.

Další z jeho skladeb je Preghiera, kterou uvedl Brodsky Quartet v roce 2012, nebo The Last Leaf, jehož prvního uvedení v roce 2014 se ujal orchestr Britten Sinfonia, dále zkomponoval Victimae Paschali pro sbor a orchestr objednané Festivalem komorní hudby

v Trondheimu. V roce 2017 si jinou skladbu - Topelius Variation pro smyčcový orchestr objednal Ostrobothnian Chamber Orchestra. S tímto kusem v roce 2018 podnikl jeho autor rozsáhlé celostátní turné s Australským komorním orchestrem.

Uvedl také premiéru 21. století Houslového koncertu Johna Halvorsena s Norským komorním orchestrem na Festivalu komorní hudby Risør 2016. Dílo bylo sice poprvé uvedeno už v roce 1909, následně se ale ztratilo a nehrálo se až do jeho znovuobjevení o více než 100 let později. Kraggerud v roce 2017 vydal u společnosti Naxos nahrávku tohoto koncertu s Malmö Symphony Orchestra a Bjarte Engesetem. Record Review o ní napsal: „Je těžké si představit vášnivější obhajobu spící krásy tohoto díla“.

Pravidelně vystupuje jako houslista či violista na významných festivalech a ve věhlasných koncertních sálech. Nedávno se představil např. ve Wigmore Hall, King's Place, Concertgebouw v Brugách, v Konzerthaus v Berlíně a na budapeštském festivalu kamara.hu s takovými umělci jako Steven Isserlis, Joshua Bell, Lawrence Power, Leif Ove Andsnes, Håvard Gimse, Kathryn Stott, Natalie Klein, Christian Ihle Hadland, Christian Poltéra nebo Jeremy Menuhin. V sezóně 2018/19 absoluuje turné po Británii s Adrianem Brendelem a Imogen Cooper, které zakončí v květnu ve Wigmore Hall v Londýně. Je profesorem na Barratt Due Institute of Music v Oslu a v roce 2018 byl členem poroty na Menuhinově soutěži v Ženevě, kde se představil na zahajovacím koncertu s Orchester de la Suisse Romande pod taktovkou Marina Alsopa. A byl také členem poroty Mezinárodní klavírní soutěže v Leedsu.

Jeho diskografie obsahuje mnoho nahrávek pro společnost Naxos. Nahrávka Mozartových koncertů č. 3, 4 a 5 s Kraggerudovými kadencemi s Norským komorním orchestrem byla oceněna cenou ECHO Klassik a vybrána jako Album týdne Classic FM a NDR Kultur a Editor Choise v Classical Music Magazine.

Zatím poslední nahrávkou pro značku Simax s názvem Between the Seasons s Vivaldiho Čtyřmi ročními obdobími a Kraggerudovými „hudebními komentáři“ jednotlivých částí, při jejíž realizaci spolupracoval s Arctic Philharmonic Orchestra. Také pro Simax nahrál kompletní houslové sonáty od Ysaÿe, nahrávka získala prestižní cenu Spellemann označovanou jako norská Grammy. Pro společnost ACT nahrál na disk nazvaný Last Spring spolu s jazzovým pianistou Buggem Wesseltoftem improvizace vyvěrající z norské lidové hudby. V této sezóně oba umělci opět vystoupili v Jazz at Berlin Philharmonic.

Narodil se v Oslu v roce 1973 a studoval u Camilly Wicks a Emanuela Hurwitze. Získal Griegovu cenu, cenu Ole Bull a cenu Sibelia. Hraje na housle 1744 Guarneri del Gesù, který mu laskavě poskytla Dextra Musica AS, založená společností Sparebankstiftelsen DNB.

Neutuchající vitalita, umělecká autentičnost a nejvyšší intelektuální aspirace to je pár slov, která vystihují **Christopha-Mathiase Muelлера**, šéfdirigenta Göttinger Sinfonie Orchester (od roku 2005). Pod jeho vedením se orchestr díky širší repertoáru a stylové rozmanitosti zařadil mezi přední německé orchestry. V roce 2017 byla tato mimořádně plodná spolupráce dirigenta a orchestru oceněna

- již podruhé - prestižní cenou ECHO Klassik za „Nejlepší nahrávku koncertu z 20. a 21. století“ (CD s názvem Ruské hobojevé koncerty s Marií Sournatchevovou). Odborný časopis Pizzicato se rovněž připojil k těm, kteří na nahrávku pěli chválu: „Pod vedením inspirujícího dirigenta Christopha-Mathiase Muellera, Göttinger Sinfonie Orchester zaujme posluchače svým elánem, silou výrazu a barvami tónů.“

Christoph-Mathias Mueller se narodil v Peru v roce 1967, mezinárodní průlom v jeho kariéře se datuje rokem 2000, kdy vyhrál dirigentskou soutěž v Cadaqués ve Španělsku. Poté, co dokončil studium hry na housle, pokračoval ve studiu dirigování na univerzitě v Cincinnati, kde pracoval s takovými dirigenty, jakými jsou Seiji Ozawa, Robert Spano či Leon Fleisher. V roce 2001 ho Claudio Abbado jmenoval asistentem dirigenta Gustav Mahler Jugendorchester a následně ho také jako svou „pravou ruku“ přizval ke spolupráci u Lucerne Festival Orchestra.

S přesvědčivou přesností se mu daří objevovat díla, která nejsou zrovna v centru pozornosti hudebníků a posluchačů. Je oceňován např. za oživení hudby Alexandera Weprika, jednoho ze skladatelů Sovětského svazu z dvacátých let. Na mnoha tematicky koncipovaných koncertech se spojil s muzikology, aby osvětlili život a dílo tohoto zapomenutého hudebníka, který byl pronásledován, jeho hudba byla zakázána nejprve nacisty a poté v Rusku, kde nakonec on i jeho dílo upadli v zapomnění. Mezi podobné projekty patří i CD s BBC National Orchestra of Wales, které obsahuje orchestrální díla Kennetha Hesketha či nahrávka s Tianwou Yang a Deutsche

Staatsphilharmonie Rheinland-Pfalz, která je věnována Koncertu pro housle a orchestr Wolfganga Rihma. Muellerova diskografie zahrnuje také řadu vysoce uznávaných nahrávek pro Sony Classical, mimo jiné album *Bel Canto* se Simone Kermes a *Concerto Köln*. Také současná hudba je významnou složkou repertoáru Christopha-Mathiase Muellera. Mezi skladatele, kteří mu svěřili světové premiéry svých děl, patří Rudolf Kelterborn, Isabel Mundry, Gérard Zinsstag a Ulfas Pulkkis.

Jako hostující dirigent je úzce spjat se slavným moskevským divadlem Bolšoj těatr, kde v roce 2010 triumfoval při svém debutu u nové inscenace Straussova *Netopýra* a později *Růžového kavalíra*. Svě operní zkušenosti dále obohatil o koncertní provedení oper *La Traviata* G. Verdiho, Haydnova *Orfea* a Mozartova *Únosu ze serailu* v Göttingenu. V roce 2014 vzbudila v médiích značnou pozornost první provedení dvou rekonstruovaných operních partitur Clauda Debussyho, které byly následně vysílány v Deutschlandradio Kultur a vydány na CD. Kromě angažmá ve vídeňském Musikverein, Cologne Philharmonie, Konserthus ve Stavangeru a Suntory Hall v Tokiu pravidelně vystupuje s mezinárodně uznávanými soubory. Mezi ně patří Ruský národní orchestr, Česká filharmonie, Orchester National de Lyon, Orchester de Chambre de Lausanne, Tonhalle-Orchester Zürich, Staatskapelle Weimar, DSO Berlín, SWRSinfonieorchester a Royal Scottish Chamber Orchestra. Na jevišti se setkává se slavnými sólisty, jakými jsou Igor Levit, Maurice Steger, Kirill Gerstein nebo Frank Peter Zimmermann, s nimiž ho pojí trvalé umělecké přátelství.

OSTRAVA!!!

Moravskoslezský
kraj

MINISTERSTVO
KULTURY

KVALITA HOSPODÁŘSKÁ KOMORA
MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE

srdečně
vás zveme
na koncert

Mahler s Bernardou Fink
23. 5. 2019, 19 hodin
Dům kultury města Ostravy

Bernarda Fink – alt
Koncertní sbor Permoník
Martina Juríková – sbormistryně
Český filharmonický sbor Brno (ženský sbor)
Petr Fiala – sbormistr
Janáčkova filharmonie Ostrava
Heiko Mathias Förster – šéfdirigent JFO

Christoph-Mathias Mueller dirigent

25. 4. 2019, 19 hodin
Dům kultury města Ostravy